Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 192. — Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 19. серпня, 1922. — VOL. XXX. — No. 192. — Jersey City, N. J., Saturday, August 19, 1922. — THREE CENTS

НЮЙОРСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ У СПРАВІ ПОКІНЧЕННЯ ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ ДОСІ НЕ ОСЯГНУЛА ЩЕ ЖАДНОГО УСПІХУ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 17. серпня. — Нині зачалась тут нарада представників зелізничих компаній з представниками пяти великих братств (юній) зелізничих робітників у справі покінчення страйку шапменів в цілих Злучених Державах.

По кількагодинних нарадах конференцію відложено.

За сей час не прийшло до порозуміння між обома противними сторонами. Юній не хотіли відступити від набутих прав літ праці шапменів, а представники компаній побивались за відмовою їм тих прав при новому принятті, кажучи, що через страйк вони стратили права набуті перед страйком.

Дальша нарад буде в пятницю, 18. с. м. Мимо вступних перепон обі сторони надіються, що прийде до порозуміння і шапмени скоро вернуться до роботи на корисних для робітників умовах.

Голова юнії шапменів Джуел каже, що приняті вчасі страйку робітники дістануть теж роботу, бо на зелізницях потрібно богато возів.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНГ ЗЛОЖИТЬ СВОЮ ЗАЯВУ У СТРАЙКОВІЙ СПРАВІ ПЕРЕД КОНГРЕСОМ

ВАШИНГТОН, Д. К., 17. серпня. — Президент Гардинг повідомив лідерів в Конгресі, що він явиться завтра, в пятницю, перед Конгресом і предложить свою заяву у справі зелізничого й углевого страйку в Злучених Державах.

Він відложив був свою заяву на добу в надії, що нюйорська конференція принесе розвязку зелізничого страйку, але з причини дотеперішнього безуспішного висліду сеї конференції він рішився таки завтра виступити перед Конгресом і своєю заявою.

Кажуть, що президент не вірить, аби нюйорська конференція вспіла скоро дійти до якогось певного висліду.

НАДІЯ НА СКОРЕ ПОКІНЧЕННЄ СТРАЙКУ В АНТРАЦИТОВИХ КОПАЛЬНЯХ УГЛЯ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА., 17. серпня. — Тут зачинається спільна конференція представників компаній і майнерів антрацитових копалень задля покінчення страйку, який триває від 1. цвітня с. р.

Представники компаній заявляють, що вони годяться, аби майнери вернулись до роботи на давніх платнях.

З уваги на те є надія, що прийде до порозуміння і антрацитові копальні угля будуть найдалі до 10 днів отворені.

По підписанню угоди вернулось би до праці 155,000 майнерів.

ЗАПОВІДАЮТЬ, ЩО ДО ДВОХ ЛІТ ВЕРНЕТЬСЯ ПРАВНО В АМЕРИЦІ ВИНО І ПИВО

ВАШИНГТОН, Д. К., 17. серпня. — „Стоваришенне противників прогібіційного додатку до конституції", яке організується по цілому краю, заповідає, що воно осягне побіду при слідуючих президентських виборах за два роки і перепре домагання, аби прогібіційний додаток (18-ий) до конституції був остільки змінений, щоби виріб і продаж пива і легких вин було законно дозволено в Злучених Державах.

ЯК СТОЯТЬ ЧУЖІ ГРОШІ?

НЮ ЙОРК, Н. Й., 17. серпня. — Нині НІМЕЦЬКА марка ще дальше впала. На тутешньому біржевому ринку нотовано нині 10 німецьких марок за одного американського цента, значить 1,000 за 1 доляра.

Один мілійон німецьких марок за 1,000 долярів.

ПОЛЬСЬКИХ марок нотовано нині 75 за одного американського цента. За одного доляра 7,500 польських марок.

Один мілійон польських марок 130 долярів.

АВСТРІЙСЬКИХ корон 600 за одного американського цента. 1,000 корон стоїть меньше як два центи. За одного доляра 60,000 корон.

Один мілійон австрійських корон 17 долярів.

УГОРСЬКИХ корон 13 за одного американського цента. За 1 доляра 1,300 угорських корон.

Один мілійон угорських корон 750 долярів.

РУМУНСЬКИХ леїв $1\frac{1}{2}$ за одного американського цента. За одного доляра 150 леїв.

Один мілійон леїв 6,600 долярів.

ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКІ корони нотовано по 3 центи. За одного доляра 33 чесько-словацькі корони. 1,000 чесько-словацьких корон 30 долярів.

Один мілійон чесько-словацьких корон $30,000.

РОСІЙСЬКИХ рублів (царських) нотовано нині 75 за одного американського цента. За одного доляра 7,500 російських царських рублів.

Один мілійон рублів 130 долярів.

КАНАДІЙСЬКІ доляри, котрі ще тому рік нотовано тут по 90 американських центів, тепер вже майже цілком дорівнують долярам американським.

За 1 канадійський доляр нотовано нині 99 центів і 9 десятих цента.

ГОЛОД НА УКРАЇНІ РОСТЕ.

ПРАГА, 1. серпня. Харківська газета „Комуніст" повідомляє:

„Друга сесія Всеукраїнського Виконавчого Комітету 6-го созиву констатує, що становище голодуючих місцевостей України нині також тяжке, як було й раніш.

І зараз і в майбутньому, навіть при розвиненню максимальної енергії з боку всіх державних органів, при самій інтенсивній допомозі населення неголодуючих губерній і при розвиненню закордонної допомоги, всеж таки буде забезпечено в кращому випадкові четверту частину голодуючого населення...

...Сесія Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету констатує свій безсумнівності, що навіть добрий врожай сього року все-ж залишить значну кількість населення, а особливо дітий, які будуть потрібувати державної та иншої допомоги".

Коротче кажучи, Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет констатує, що під владою Совітів, навіть при доброму врожаї, Україна продовжуватиме вимірати.

ПОВСТАНЦІ НА УКРАЇНІ.

ВІДЕНЬ, 29. липня. — Повстанський рух на Україні, про ліквідацію якого нераз вже сповіщала совітська преса, знову оживає на Україні й починає приймати виразно небезпечну для большевиків форму.

Повстанський рух за цей час придбав виразно організований характер і зі стадії „отаманії" перейшов в дісциплінованні й сцентралізованні повстанські округи Української Народньої Республіки.

Накази випускається іменем цієї Республіки.

Люде, що прибули до Відня з повстанських активних загонів, оповідають, що в тих повстанських округах, які йдуть під українським національним жовто-блакитним прапором, і які вважають себе за дісциплінованні частини армії Української Народньої Республіки в запіллю ворога, суворо виконується наказ Головного Отамана С. Петлюри пр боротьбу з бандитизмом і погромами.

В богатьох місцевостях єврейське населення активно допомагає повстанцям.

ДОПОМОГА „АРА" І РОЗМІРИ ГОЛОДУ.

ЦАРГОРОД, 1. серпня. Каменець-Подільські „Вісти" друкують таке радіо з Москви:

„По 15. червня біжучого року „Ара" харчувало в Росії 3.195.550 дітий і 4.693.365 дорослих.

Діяльність „Ара" поширюється на 1657 пунктів".

Таким чином, тільки одна допомогова інституція „Ара" харчувала в Росії коло 8 мілійонів душ.

Колиж прийняти на увагу, що згідно матеріялів Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету, всі допомогаючі інституції годують не більше четвертої частини всього голодуючого населення, то стане зрозумілим то страшне число голодуючого населення, яке чекає неминуча смерть.

Голодує не меньше 70 мілійонів населення.

НЕМАЄ ГРОШИЙ.

ПРАГА, 1. серпня. В Харківській газеті „Комуніст" надруковано статтю: „Необдумана критика", в якій автор, відповідаючи на передовицю Харковської газети „Пролетарій" про Харківське міське господарство, пише:

„Писати такі речі може хіба тільки чоловік, який тільки що приїхав з якого небудь великого добра улаштованого, європейського міста, чоловік, якому незнайомий стан промисловости країни стан її мінансів, а також і фінансове становище самого Харкова.

Автор вимагає негайного залічення розятренних ран міста, — вимога, яку можна простити хіба тільки хворій дитині, яка не розуміє ніяких резонів не бажає знати, що всі сі рани можна залічити тільки грошима, яких у нас дуже мало".

СМЕРТЬ ВІД ТИГРІВ.

Доносять з Мексику, що коло місточка Маскота, в мексиканськім стейті Ханіско, вийшла з гірських лісів громада тигрів та приперта голодом спустилася на доли. В одному місци тигри напали на їдучі дорогою родину трох фармерів, та вбили три жінки, двох мущин, два малі хлопці та немовля.

Дооколичні фармери вибралися зараз з рушницями за стаєю і вбили одного тигра. Решта втекла назад в гори.

НАПАДИ НА ПОЇЗДИ НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ

В останніх часах поширилися на Великій Україні напади на поїзди, в першій мірі на шляху Одеса-Харків і Одеса-Київ. В останніх днях біля Єлисаветгороду невідомі люде розібрали залізничий шлях і спричинили катастрофу, шлях і спричинили катастрофу, наслідком якої 14 вагонів розбилося. Кільканайцять осіб згинуло. Крім сього кільканайцять осіб мало впасти від куль. Не виключене, що напади відбуваються на політичнім підкладі.

БАНДА ЛЮДОЖЕРІВ.

ПРАГА, 1. серпня. Харківська газета „Комуніст" друкує таку телеграму з Катеринославу:

„В Новопавловській волості, Катеринославського повіту, заарештовано двох селян, які займалися систематичною крадіжкою дітей та людожерством.

„Слідчі попали на слід цілої організації людожерів".

ЯК ГОСПОДАРЮЮТЬ БОЛЬШЕВИЦЬКІ ТРОСТИ

ПРАГА, 2. серпня. — Харківська газета „Комуніст" друкує таку телеграму з Одеси:

„Ревізія Робітниче-Селянської Інспекції виявила цілком антигосподарське ведення справи в тютюновому трасті.

„Встановлено великі борги робочим, розпорошення матеріяльного фонду й загальна нежитьоздатність трасту, який не в силі конкурувати навіть з дрібними кустарними артілями. „Президія Губерніяльної Ради Народнього Господарства постановила здати всі тютюнові фабрики в аренду на умовинах певного відчислення фабрикату та своєчасного внесення акцизму".

БОЛЬШЕВИЦЬКІ РАБОЧІ ПАЙКИ.

ПРАГА, 2. серпня. В московській „Правді" у відділі „Робоче Життя" надруковано замітку робочого Іловайського, який скаржиться за те, що на заводі „Поставщик" робітникам не платять на комунальні услухи, хоч з робочих в помешканнях за сі услуги гроші беруть.

„На других заводах уже з січня місяця платять, пише Іловайський, а наше Управлінія напевно користується тим, що на фабриці працюють в більшости жінки, які так забиті та залякані, що слова бояться сказати.

За квітень, пише робочий далі, як державний пайок, видали цілком гірке рослинне масло та гнилу воблу, а за травень місяць — тухле мясо, за котре удержано коло 700.000 рублів за фунт. (На Базарі мясо 600.000 рублів — гарне). Вибертать богато, а датють кепсько".

ДОЛЯ „АМНИСТІРОВАНИХ"

КИЇВ, 8. серпня. — Повірвши в большевицьку амнестію добровільно зголосилися Атаманенко — голова Черкаського повстанського комітету і Око.

НОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ ШВИНДЕЛЬ.

По українських громадах Східної Галичини вештаються емісарі польської Дирекції взаїмних обезпечень і на власну руку в суперечі законови вводять всеукраїнський примус, переводять оцінки будинків, ладять якісь списи і т. и.

МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ДОНОСЯТЬ УРЯДОВО ПРО ВЕЛИКИЙ ВРОЖАЙ В РОСІЇ

МОСКВА, столиця Московщини, 12. серпня. — Большевицький „уряд" вислав нині відсі розпорядок до всіх своїх заграничних послів і представників, щоби спинили всякі закупна збіжа заграницею.

Большевицький „уряд" заявляє „урядово", що сьогорічне жниво в Росії буде тільки о четвертину меньше від передвоєнних жнив.

Обчисляють, що весь сьогорічний врожай збіжа в Росії принесе три міліярди пудів (один пуд 36 американських фунтів; один міліярд се 1,000 мілійонів) збіжа.

Замітка. — Сей врожай очевидно є головно на Україні. Але „урядово" московські большевики нічого про Україну не згадують. „Урядово" є у них тільки Росія, а Україна се часть Росії, яка має її безплатно годувати.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ ТОПЛЯТЬ МОСКОВСЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ В ДНІПРІ

РИГА, столиця Латвії, 14. серпня. — З Москви, столиці Московщини, повідомляють, що українські повстанці задержали біля Києва один пароплав, яким їхали большевицькі комісари, і перевели на ньому ревізію та забрали підходячі для них речі.

Зловили вони на сьому пароплаві 14 большевиків, яких втопили в Дніпрі.

ХОЛЄРА В ОДЕСІ

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 14. серпня. — Вісти з України сповіщають, що в Одесі ширится пошесть холери в лячний спосіб.

В городі усюди трупи померших на холеру. Діти померших родичів волочаться по Одесі і сусідніх селах та просять в людий хліба. Богато зних вмирає по дорозі з голоду.

БІЛОРУСЬКІ ПОВСТАНЦІ ПРОТИ ПОЛЬСЬКОЇ НАЇЗНИЦІ

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 14. серпня. — Сюди наспіли вісти з Польщі, що білоруські селяни в західній Білоруси, яку насильно заняла Польща, бунтуються проти наїзниці і ведуть проти неї чинну боротьбу.

Польська поліція арештувала недавно понад 100 білоруських повстанців, котрі співділали з відомим вождом білоруських повстанців, Чортом.

Недавно вони пустили з димом 50 десятин (100 моргів) ліса в Біловежській пущі, який польські пани готовили на вируб для продажі і вивозу заграницю.

ВИБОРИ ДО ПОЛЬСЬКОГО „СЕЙМУ" І „СЕНАТУ"

ВАРШАВА, столиця Польщі, 13. серпня. — Польський законодатний „сейм" ухвалив, що вибори до нового польського „сейму" мають відбутися дня 5. падолиста с. р., а до „сенату" (се „висша" палата „сейму") дня 12. падолиста с. р.

В новому польському „сеймі" мало би бути 444 послів.

Ухвалено також, що посол, котрий без відпустки опустить 15 засідань „сейму", тимсамим тратить посольський мандат. За сим внесеннєм голосувало 184 послів, а проти 168 послів.

ПОТОПА ПАПЕРОВИХ ГРОШИЙ

БЕРЛИН, 15. серпня. — Тепер вже є в Німеччині 212 міліярдів (білїонів) німецьких паперових марок.

З уваги на недостачу гроша і кредиту німецьке правительство, таксамо як і другі держави в Европі друкує дальше без упину паперові гроші.

Останнього тижня видруковано нових 9 міліярдів. Се тижнева потреба німецького правительства, яка одначе щодо високи суми буде зростати вміру дальшого спадку вартости німецької паперової марки.

ПОХОРОНЕНО ТІЛО ГРИФФИТА

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 16. серпня. — Тіло президента ірляндського парляменту (двол ерін), Артура Гриффита, похоронено нині при великому здвизі народа на кладовищі Гленевин, де спочивають найбільше заслужені ірляндські патріоти.

НІМЕЦЬКИЙ ПРЕМІЄР КАЖЕ, ЩО НІМЕЦЬКА РЕПУБЛИКА ЛЕТИТЬ В БЕЗОДНЮ

БЕРЛИН, 16. серпня. — Нині приняв німецький канцлер др. Вірт представників заграничної преси, яким сказав, що Німеччина є над берегом пропасти. Вона пливе бистро в напрямі, кудою може впасти в безодню. Їй вже недалеко, казав він, до теперішнього становища Австрії. Упадок німецьких марок, значив він, се тепер головна причина, ізза якої буде трудно удержати цілість німецької републики.

Вкінці він заявив, що Німеччина не може вже більше платити наліянтам „военного відшкодовання" в готівці, а небаром не могти-ме платити також у продуктах.

ПОГОЛОСКИ ПРО ПЛЯН ФАШИСТІВ ЗАХОПИТИ РИМ

РИМ, 10. серпня. — По місті кружляють поголоски, що фашисти пляную захопити місто Рим. В тій цілі, як говориться загально, вони вже навіть зорганізували свої відділи недалеко Риму і вже готовляться до маршу на столицю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

К. Лаврінович.

МИСТЕЦТВО ПОЗА ДРОТАМИ.

(Лист із калішського табору).

З початком січня цього року в калішському таборі інтернованих війск У. Н. Р., ч. 10-ть — згуртувалася невеличка громадка людей, які колись перебували в ріжних малярських школах і яких визвольна боротьба запроторила поза кільчасті дроти „інтернації". Спільними зусиллями цих людей створено в однім переділі старого барака світлий і захистний куточок, який між мешканцями табору носить назву „Художньої Студії". Провід над працями цеї „Студії" обняв талановитий артист-маляр, вихованець петербурської Академії Мистецтва п. Щербак, який за самий короткий час зумів обеднати коло себе майже всіх молодих мистців табору, серед яких знайшлося декілька дійсних студентів Української Державної Академії у Киіві, що значно спріяло розвиткові праць „Студії".

Хтось із критиків висловився, що „малярство ошляхетнює буденщину". Найкраще це виявилося на таборовому життю. Таборовий театр, який до того часу уявляв собою звичайну сіру буду, змінився настільки, що й не пізнати: чудова рампа, богаті декорації, а також і стіни салі були розписані й розмальовані не аби як... Розвивалася поступово й инша праця. На дні Шевченківських свят було виготовлено до пятидесяти великих портретів батька Тараса, котрі являлися центром декоративної окраси таборової площі під час урочистостей. Тоді-ж виникнула думка взятися за підготовчу працю до виставки. — Треба замітити, що калішський табор являється культурним осередком усього таборового життя у Польщі. — Молодий запал, упертість і щирість перемогли всі труднощі і на стінах „Студії" все більше й більше зявлялося робіт її учасників. Одночасно провадилася праця над новими театральними постановками, а також виконувалися ріжні замовлення окремих осіб.

Про темп праці як найкраще може свідчити хоч би такий маленький „випадок". Якось, уже перед самою виставкою, завітала до табору якась комісія від центральної „Y. M. C. A.", приїхавши навіть з кінематографічними апаратами — фотографувати якихсь невідомих людей — Українців...

Не знати, що думали ці пани й пані раніше, коли увійшли в загороду кільчастих дротів, але коли п. генерал У., запросив гостей до „студії", де три малярі на протязі 15—20 мінут намалювати три портрети голови комісії п. N., (олівцем, акварелем і пастелю) і презентували, яко памятку, то всі члени комісії не могли знайти слів для виразу свого захоплення й зачудовання...

Початок весни пройшов серед напруженої праці по підготовці виставки. До того-ж культурно-освітний відділ табору відчинив художньо-промислову школу для козаків, де вчителями були малярі зі студії, що відбірало від них богато часу і енергії.

Хід праці в школі і робота учнів-козаків зацікавили навіть Головного Отамана, котрий приїздив сам до табору і котрий, довідавшись, що як „студія", так і художньо-промислова школа створилися майже без усяких грошевих засобів, охоче пішов на зустріч грошевою допомогою.

В середині липня на головній вулиці Каліша (Вроцлавській) було винайнято світле ателе і виставка відкрилася. Тревала вона два тижні. За цей час відвідало виставку студії до 3000 осіб. Виставлено експонатів числом 130. Продано 58 робіт на суму 145,000 марок польських. Прийнято замовлень на суму сто двадцять тисяч мр. п.

Мистецький успіх виставки, а також і матеріяльний, — повний.

Найліпшими з усіх були: Омельченко і Щербак. Стилізований Омельченком „Український Мефистофель" являвся центральною річю всієї виставки. Омельченко майбутня велика мистецька сила на українському культурному полі...

Крім цих двох, вище згаданих малярів, досить цікаво репрезентувалися своїми етюдами п.п. Жуків та Сосницький і загальну увагу звертав на себе дійсно талановитими карікатурами п. Карпенко.

Гроші від виставки дали можливість частині наших молодих малярів виїхати до Краківської Академії Мистецтв, де їх було принято ще в осени минулого року.

Тепер на якийсь місяць праця „Студії" припинилася для того, що в звязку з виїздом декількох працьовників за межі табору, виникла реорганізація всієї справи, та й літня спека також своє право має...

1922 р., 29. мая.

Фонд Негайної Допомоги Рідному Краєви.

Ч. 2.

Звідомлюючи наше Правительство про біжучі події з політичного життя американських Українців, подав я недавно між іншим і про основання нової громадсько-репрезентативної обеднуючої організації: Обеднання Українських Організацій в Америці. При тім зазначив я, що одним із перших кроків цеї нової організації буде поклик до збірки на Фонд Негайної Допомоги Рідному Краєви, призачений на піддержку галицького Правительства та на активну боротьбу в старім краю.

В відповіди на цей звіт одержав я від Уряду для Справ Закордонних до Ч. 652-22 письмо, в якім між іншим подано слідуюче:

1. „Осягнення „Обеднання Українських Організацій в Америці" на статутарній плятформі має для Америки і для нашої української справи взагалі епохальне значіння, коли дійсно у сім обеднанню остане політичний провід нашої еміграції і всяка її акція.

2. Звольте переказати нашим українським організаціям щиру подяку від Уряду, що Вони зрозуміли теперішну переломову хвилю в наших тяжких змаганнях, що обєдналися та що ухваленням „Фонду Негайної Допомоги Рідному Краєви" достойно оцінили конечну потребу дальшої моральної і фінансової піддержки нашого Уряду та його акції в краю і за кордоном.

3. Що до дальшої економічної підмоги Америки для нашої справи то особливо важним являється передовсім це, щоби збирання жертв чи там підмог не розбилося на атоми і не ослабило тої конечної помочи, якої потребує наш Уряд з одної сторони до акції за кордоном, щоби удержати свої представництва і дипльоматичну пропаганду аж до хвилі остаточного вирішення нашої справи, а з другої, до активної боротьби з наїздником в краю. **Бо зрозумійте, що колиб перестали функціонувати наші Представництва за кордоном і їх осередний Уряд Президента у Відні, то в такім разі упадає наша справа на міжнародній арені, так, як з краю не годні промовити наші організації наслідком військової окупації і тоді Ляхи виграють справу. Тому, просимо звернути всю допомогову акцію передовсім на піддержку Уряду, а Уряд буде одержані з Америки гроші розділювати так, щоби одна частина йшла на акцію в краю, а друга на удержання Уряду з Представництвами за кордоном".**

* * *

Українське громадянство в Америці відчувало ту небезпеку, яка грозилаби нащій справі, колиб галицький Уряд мусів припинити свою визвольну роботу і тому по власній волі, заздалегідь, ухвалило нову допомогу, яку задумуємо тепер перевести. Громадянство в Америці зрозуміло як слід ту велику ролю яку, відграває сегодня Галицький Уряд в визвольній боротьбі українського народа. Воно оцінило як слід ті події про які доносять нам раз враз часописи і письма зі старого краю і рішило дати для Уряду і краю дальшу негайну матеріяльну допомогу.

Нова, волею українського громадянства наложена збірка, зветься: ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ. Вже сама назва збірки говорить за себе. Розходиться о **негайну допомогу,** себто таку, **якої зараз потребує край.** А я того переконання, що переживаємо такий час, що вже тих кілька слів доволі ясно говорить і про ціль і про конечну потребу такого фонду. Американські Українці наложили ту збірку самі на себе, о ту допомогу просить їх рівнож наш Уряд, такої негайної допомоги вимагають теперішні події в краю. Тому така збірка повинна і мусить вдатися.

Фонд негайної Допомоги Рідному Краєви буде збирати тутешне Представництво Галицького Уряду, а всі жертви на той фонд належить слати на адресу:

DIPLOMATIC REPRSENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Bldg., Washington, D. C.

Всі місцеві комітети Позички Національної Оборони та ті Шановні Громадяни, що помагали нам в акції Позички, зволять ласкаво перебрати і ту нову акцію, а там, де нема комітетів Позички, або де ті комітети розвязано, належить скликати наради та вибрати комітет Фонду Негайної Допомоги Рідному Краєви. Про близші інформації належить звертатися до Представництва у Вашінгтоні.

Вашінгтон дня 15. серпня 1922.

Др. Лука Мишуга
За Представництво Західно-Українськог Галицької Народної Републики в Америці.

ЗЇЗД УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ УЧИТЕЛІВ У ЛЬВОВІ.

(Від власного кореспондента).

У Львові відбувся 8. липня зїзд українського народного учительства з українських земель, які знаходяться під окупацією Польщі.

Зїзд скликала „Взаїмна поміч галицьких і буковинських учителів і учительок", організація українського учительства, заложена ще перед світовою війною на українських землях, які тоді знаходилися під Австрією.

Таки тут зазначу, що на сім зїзді змінено ту передвоєнну назву організації і від тепер організація називається: „Взаїмна поміч українського учительства".

Покищо організація обнимає тільки українське народнє учительство в Галичині. На загальне число 3,188 українських народніх учителів і учительок у Галичині належало до організації 2,748 осіб. Окружних відділів по повітах мала організація 56.

Одначе серед українського народного учительства на українських землях, поневолених Польщею, проявляється змагання, щоб організація обняла українське народнє учительство на всіх українських землях, які знаходяться під окупацією Польщі. Висловом сього змагання була участь делегатів українського учительства з Волині, Холмщини і Підляша у зїзді і ухвали зїзду.

Взагалі на зїзду було 242 відпоручників повітових відділів „Взаїмної помочи", 486 звичайних членів і 34 учасників з позаучительських кругів. Представники українського учительства Волині, Холмщини та Підляша не могли явитися в більшім числі з причини незвичайного гнету польської адміністрації, яка не дозволяє заложити учительську організацію.

Після отворення зборів головою „Взаїмної Помочи" Стронським та вибору президії зборів розпочалися **привіти.**

Найперше витав зїзд **Юліян Романчук.** Потім промовляли: від Народнього Комітету, редакції „Громадського Вістника" і Товариства ім. Петра Могили редактор **Михайло Струтинський,** від „Дністра" директор **д-р Степан Федак,** від „Просвіти" **д-р Іван Брик,** від „Учительської Громади", організації українських учителів середніх і висших шкіл, директор **Михайло Галущинський,** від хрестіянсько-суспільної партії **Олександер Барвінський,** від „Союза Українок **п-ні Мілена Лисякова,** від усіх розвязаних польською владою організацій української академічної молодіжи **Василь Мудрий,** від секретаріяту радикальної партії **Остап Павлів,** від Краєвого Союза Ревізійного і всіх українських копператив **Іван Филипович,** від безробітного українського учительства на Волині **Марко Луцкевич,** від українських учителів на Закарпатській Україні **Ом. Смеречанський,** від Придніпрянців, які живуть у Львові, **проф. Леонід Білецький,** від „Просвіти" в Ковлі **Константин Дударів,** від Холмщан **Ваврисевич.**

Крім того прислало зїздови численні письменні привіти, з яких на окрему згадку заслугують особливо привіти з тих земель Великої України, які тепер знаходяться в польській неволі. Такі привіти прислали: Президія Зїзду українських просвітних організацій Волині, який саме тоді відбувався в Луцьку, Рада „Просвіти" в Володимирі Волинськім, Рада „Просвіти" в Ковлі, Бюро Волинської Коопепації в Кремінци.

Я спинився довше над привітами, бо вони є одним з проявів життя українського народу в польській неволі. На сих привітах ми бачимо, як ціле українське громадянство цікавиться всіми проявами українського життя й відкликається на них, як воно при кождій нагоді манифестує свою живучість і свою єдність.

Після привітів пішли звідомлення про діяльність „Взаїмної Помочи".

Зі звідомлення про організаційну діяльність Товариства довідуємося, що товариство займалося передовсім обороною правно-службових інтересів українського учительства супроти польської окупаційної влади. З початком адміністраційного року, за який подано звідомленнє, знаходилося ще 170 українських учителів, викинених польською окупаційною владою зі служби. Для 88 осіб удалося узискати принятте до служби; одначе тільки 25 дістало службу в українській Галичині, решта мусіла приняти службу на польських землях. Коло 90 українських учителів і учительок остає ще доси без служби.

З окремих проявів діяльности треба згадати, що „Взаїмна Поміч" видає часопис „Учительське Слово", збирається заснувати „Учительський Дім".

Грошеві справи „Тзаїмної Помочи" представляються так: Касовий оборот виносив 17,523.-365 польських марок, на „Учительський Дім" зложено доси 2,815.000 польських марок, на запомоговий фонд 509.360 п. м., на видавничий фонд „Учительського Слова" 725.000 п. м.

Положеннє українського народнього учительства під польською окупаційною владою і його змагання до праці в користь рідного народу можна найліпше пізнати з резолюцій, які ухвалив зїзд.

В резолюції, яка говорить про **правно-службові справи,** говориться про ті страшні переслідування, які терпить українське народнє учительство в польській неволі. Після окупації української Галичини Польщею українських учителів і учительок викинено зі служби, а тих, яких опісля принято, поміщено на гірших посадах, під доглядом польських управителів, не виплачено їм плати за час, коли вони були усунені зі служби, переслідується їх, переноситься з української Галичини до польських земель.

Резолюція **в справі учительської шкільної і громадської праці** взиває українське учительство виконувати свої обовязки в школі і розвивати як найбільшу громадянську діяльність поза школою, особливо в просвітних та економічних організаціях.

Резолюція в **станово організаційних справах** говорить про потребу діяльности учительства в користь „Взаїмної Помочи українського учительства".

Резолюція **в справах українського народнього шкільництва в Галичині** ось-як представляє стан української народньої школи під польською окупаційною владою:

„Зїзд відпоручників українського учительства стверджує повний занепад українського шкільництва. Українське населеннє є позбавлене всякого впливу на своє шкільництво, як в шкільній краєвій Раді, названій тепер Кураторією, так і в повітових та громадських Радах. В многих українських школах в майже чисто українських місцевостях **заводиться польську викладову мову.** Зовсім занедбується українські школи зменшуванням українських учительських сил як також недостачею вивінування. Приділюється масово до українських шкіл **сили польської національности,** часто без потрібної кваліфікації, як по селах, так і по містах. На основі нових наукових програм, виданих польським міністерством просвіти вводиться в українських школах насильно **научування історії і географії Польщі** в польській мові і під загрозою дисциплінарних доходжень **забороняється учити в цих школах історії і географії України.** Впроваджується насильно в українських школах **науку польських національних, часто протиукраїнських пісень,** чим нищиться душу української дітвори".

В резолюції **в справі українського шкільництва Волині, Холмщини і Полісся** зїзд протестує:

„проти політики польського уряду (та й цілої суспільности) на Холмщині і Поліссю, де по цей час — не вважаючи на оголошення конституції з 17. бебезня 1921 р. — нема ні одної народньої української школи, навіть приватної;

проти поведінки тогож польського уряду на Волині і Підляшу, де шкільництво доведене до повного занепаду, де істнуючі ще з часів австро-німецької окупації українські народні школи—знесені польською владою, де спроби відновлення шкільництва натрафляють на великі перешкоди;

проти нічим невиправданого закривання приватних шкіл на Волині, та накидування українським приватним школам вчителів Поляків;

проти недопущення польським урядом до заснування на тих землях культурно-освітних організацій".

Політичні резолюції ухвалив зїзд такі самі як минулого року. В них заняв становище згідне з політичними чинниками української Галичини в справі державної незалежности краю.

Далі ухвалив зїзд ряд бажань до Головної Управи „Взаїмної Помочи". В сих бажаннях висловлені змагання українського учительства на полі організації учительства і шкільництва. Сі змагання такі:

Обєднати українське народне учительство під польською окупаційною владою в одну організацію.

Заложити „Спілку професійних організацій українського учительства", яка обнимала би організації українських учителів народніх, середніх і висших шкіл під польською окупаційною владою.

Навязати організаційні зносини з поступовими організаціями учительства національних меншостий в Польщі.

Навязати організаційні зносини з міжнародніми організаціями поступового учительства.

Примінити до українського шкільництва ідеї Вільної Школи.

Виробити наукові пляни ддля всіх українських шкіл під польською окупаційною владою.

Отсе — найважнійші ухвали учительського зїзду.

Гайдельберг, 26. липня, 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

СТАН РОБОЧИХ У БОЛЬШЕВИКІВ

ПРАГА. 2. серпня. — Харківська газета „Комуніст" пише

„Нині робочим та службовцям доводиться купувати все на базарі за готівку, а між тим видача утримання, навіть в центрі затягується на цілі місяці iзза відсутности грошових знаків.

„Крім того, завдяки масовому безробіттю, спостерігається продаж робочими та службовцями свого злидненого майна спекулянтам на базарі за копійки.

Купуючи ціж самі предмети, вони страшенно переплачують спекулянтам.

Вихід з сього становища автор статті бачить у відкриттю, закритих в свій час большевиками, домбардів.

Олександер Колесса.

ПОВІНЬ.

I.

Вже ніч четверту ясні зорі
На синім небі не зоріли,
Дощі струями лили, лили,
А люд збіджений-похилений
Велике прочуває горе,
Тужливу думоньку думає:
— Коли нам сонце засвитає?
— Кріпися, брате зажурений,
Зболіле серце покріпи...
А поки що — терпи, терпи!

Ніч темна й тиха. Лише чути
Як дощ під вікнами плющить,
Здалека ріка шумить.
Шумить ріка, — дрімає люд.
— Чи чуєш тату? В дзвонви бють!
— Горить? — Пожежа? Позривались
А дзвони сумно грають, грають
Пів голі з хати вибігають.
А люди стогнуть, плачуть діти:
— Мамунцю, де нам ся подіти?
Шумить ріка, валить селом.
Пливуть хати, ледви з життьом
Втікають люде — не втікають:
Дороги потемки шукають
Та прихапцем добро своє,
Свою кровавицю виносять
Самі не знають, де ся діти.
— Он там горбок, онтам ся світить
Туда ратуйтеся, туда!

На горбі пишний панський двір.
З вікон ще ясне світло бє.
Не спить ще пан. Чи му журба
Й трівога спати не дає?
Чи бачить він, як гинуть люде.
Чи о рантунку їх думає?
Ні! Він спокійно в карти грає...
Та гріш не свій — бо зароблений
Твердими хлопськими руками,
Мужицьким потом окроплений,
Пускає мов сьмітте з вітрами...

Заграли дзвони. Близ палати
І крик, і зойк, і плач розлився.
Пан вибіг, з ганку подивився —
— Гей, слуги! Що се за голота
В мою залізла загороду?
Хто заплатить мені за шкоду?
Геть! Геть їх звідси розігнати!

II.

На другий день на небо синє
Веселе сонічко зійшло,
І гори, звори і долини
І гай і поле і село
Немов заплакану дітину
У ясне платтячко сповило.
О сонце ясне золоте!
Бодай бись було й не сходило!
Бодай би темна, темна ніч
У непроглядну чорну свиту
Закутала все людське горе...
А то дивитися, як боресь
Отець з розпукою німою,
Й як мати мов на хрест прибита
Глядить на хорую дітину
Що мокра ціпенить під тином
Бо хата поплила з водою,
Дивитися, як бідні люде
Голодні, мокрі ходять блудом
По знищенім, змуленім полю,
Дивитися і не могли
Братам сим бідним помогчи —
Є-ж тяжший біль від свого болю?!
Гей, ви, що з люду лиш жиете,
Що піт його горячий пете,
Що взнеслись по його хребтах
Високо, до керми держави —
Де-ж ваші помічні руки?!
Чи все скінчиться на словах?
Тепер, в день горя і розпуки
Заплати чса за труд кровавий!

III.

— Ми праведні, ми милосердні.
Ми бідним не дамо терпіти,
Ми з добрими тримаєм все!
Але чиж тій ледачій рени
Що доброго варто зробити?
Дивіть! Вже далі рік минає
А чернь податків не несе
Та ще мов циган нас мантить:
— „Ми бідні, ми тепер не маєм,
Злий сього року урожай
Тай ту кріваву одробину
Забрала повінь; ...худобина
Хоруе, гине"... — Почекай
Голото! Ще ся не вродив
Такий, аби нас обдурив. —
Лиш ми всіх дурим в добрий час...
Ми вам! Та ні! Ми-ж милосердні
Ми о чуже добро все дбалі:
О, є ще в хлопа кожушина,
Є ще коровиця худа,
А в жінки хустка, та коралі,
Ну-ж, може дощ, прийде вода,
І марно все добро пропаде...
Ні! Ми на се знайдемо раду!
„Тягниверета" все ладно
Забере. А як господині
Немає дома, то вікно
Розібе, влізе нишком в хату,
До чиста вимете всі скрині...
А ми безпечно все сховаєм,
Бо-ж повінь нас не забирає!...
Чи тямите-ж ви моцарі,
Що люд, немов пара горяча:
Здавлена набирає сили,
І з треском-громом розриває
Кайдани, що її вязнили...
А як днесь люд пявки лоточуть
Як де звернутися не має
Бо навіть небо невмолиме
Йому заразу повінь, голод
І град, й пожари посилає —
Як здіруть шкіру за податки —
Як лихварі возьмуть остатки
Чи-ж думаєте, моцарі,
Опретесь людови — царі?!...

Клим Поліщук.

„УЯВА".

(Із записника вигнанця).

„Покинуті! до вас думки підбиті,
Сумною зграєю летять
І з зойком вдалені зникають"...

О. Олесь.

...З якогось часу химерні сни: то вертаюся до ґрунту, то знов біжу в світи алекі. Прокидаюся в німому мовчанню і чую в пітьмі тихе ридання власних дум. Скиглячи незримими чайками, тиснуться по темних кутках і приковують до себе стомлені очі. Дивлюся на них доти, доки не починаю бачити яскравих картин свого минулого і тоді незрозумілий біль починає ворушити серце, заставляючи його в стосотний раз переживати колись пережите. І, дивно! Все дійсне стає уявою, а уява робиться дійсністю. Сни сплітаються з реальними образами, а місячний промінь, що так легко ллється в пітьму сутерен крізь заґратоване вікно, здається широкою білою дорогою, яка тягнеться через чужі гори й доли, ген аж до рідної землі... Ген, аж до склистих берегів сумного Збруча...

— Стань трошки вище і ми будемо вдома! — говорила до мене моя болюча туга вустами моеі вірної товаришки вигнанчого життя.

Обоє драпалися на остру скелю й з трівогою чекали, що ось сонце схилиться ще низче й наші тіни витягнуться „на той бік"... Ждали довго і ледве що досягли вершками своїх голов рідних осінних стерень...

— Уоли-ж повернемся, Боже?! — ворушилися її вуста, а на зблідле лице зловіщим блеском бризкало заходяче сонце і стирало на стернях наші тіни.

Хотіли послухати ще торохтіння селянських возів на рідних дорогах, хотіли подивитися ще на далеку манівку сільської церковці, але прийшов стрункий вартовий чужого кордону й загрозив нам рушницею. Тоді ми злізли зі скелі в долину й дивилися, як боязко скрадалися між береговим камінєм якісь дивні люди. Дивився на них і важко було зрозуміти загадковість виразу їх непорушних лиць і хоробливість блеску заляканих очей.

— По хліб з того боку... — скаавав нам хтось у відповідь на наше запитання — чого вони скрадаються так?...

— Наші... Рідні наші... думали ми обоє про себе, вертаючись до жидівського заїзду, де знайшли собі тимчасовий притулок.

А в ночі ми снили рідними стріхами, хилилися головами до грудей покинутих і тихцем скрадалися між береговим камінням, почуваючи в тому якусь страшну необхідність, що межував з чуттєм смертельної небезпеки...

Вранці ми дивилися одне другому в очі і читали в них одне й тесаме, що гнітили нас осі:

— Ми вже невернемся до свого ґрунту...

І так, без єддиного слова, мовчки зрозуміли всю суть жорстокої дійсности.

— Знову по чужих кутках...— прошептала товаришка.

Щось наче обірвалось у середині:

— Хоч би тінню ще раз пробувати там!...

Вирішив піти на знайому остру скелю, хоч знав, що сонце світить **тепер** звідти і тінь лягає на чужу землю...

На скелі стояв вартовий з рушницею і годі вже було й думати про те, щоб стати поруч нього. Зупинився в долині й задивився на тих самих дивних людей, що між каміннем. Боязко скрадалися й не відривали очий від стрункої постаті вартового на скелі, наче всі вони були закохані в нього. А він, обпершись на рушницю, з виглядом незалежного господаря дивився на схід, наче проти нього було не сонце, а золота качка... Дивився і всміхався, зовсім не звертаючи уваги на долину, де скрадалися нещасні, гнанні голодом, рідні мені люди...

Зігнута постать якоїсь бабусі поспішалася перебрести річку. Дивно було, як у неї, такої старої, стільки жвавости взялося. Одною рукою притримувала на собі лахміття, щоб хоч трохи закрити ним нагість свого нужденного старечого тіла, що здалеку здавалося виліпленим з рудої глини, а другою рукою притискала до грудей маленького пакуночка. З того, як вона його тримала, можна було подумати, що в нім були якісь дорогоцінности. Лице її було схилене до долу, наче думала так заховатися від очей вартового.

Ще лару кроків і була-б уже на **свому** березі і вернулася-б до дому з дорогоцінним пакуночком, але...

— Стій! — крикнув раптом вартовий. — Що несеш?.

Затріпоталася на воді, як перепілка в сітці.

— Йди сюди! — крикнув знову вартовий.

Бабуся загнаною конякою шарпнулася вперед і зробила один непевний крок.

— Трах-тах-тах!... — залунало над рікою і постать бабусі нагло пірнула у воду.

Падаючи, обома руками схопилася за пакуночка й піднесла його високо вгору. В цей час я побчиав її старече, зморщене, скривлене смертеьним жахом лице, яке видалося мені страшно знайомим. За ту коротку мить, як воно було повернене до мене, в моїй душі повстав цілий рій болючих почувань, з яких найболячішим було почування туги за покинутою „на тім боці" рідною матірю...

А в той час вартовий, підтягнувши аж поза коліна холяви, обережно підходив до трупа бабусі. Підійшов і взяв з її безвільних рук того дорогоцінного пакуночка. Я бачив, як він жадібно розгортав його, а як розгорнув, то сплюнув... Стояв над трупом з окрайцем чорного хліба і не знав сам, що робити... Очевидно, вперше стрінувся з тим почуттем, що називається жалем. Дивлячись на нього здалеку, мені хотілося кинутися на нього і вчепитися в його горло всіми зубами, але щось дивне скувало мої ноги і так стояв, наче скаменілий...

Вже аж тоді, коли вартовий штовхнув трупа ногою на гилбше місце, в мому мізкові прокинулася думка свідомости страшного дійсного:

— А що, як із моєю мамою також так діється десь?!...

І слідом за цим, ще гостріще вирізалася друга думка:

— А що, як це й мула моя мама?!...

І кинувся навперейми до вартового, який вертався уже до скелі.

— Як ви могли?! — кричав я до нього ще здалеку. — Як ви сміли?!

Він замість відповіди, став у войовничу позу й прицілився карабіном:

— Назад! — скорше відчув нутром, ніж почув вухами.

І тут зі мною сталося щось незрозуміле. Раптом відчув у собі те, що відчували десятки, сотні й тисячі тих, що скрадалися між береговим каміннєм, приходючи сюди за кавалком чорного хліба. Я відчув нікчемність свого безсилля перед тим, що так упевнено стоїть на варті „свого" корддону... Відчув, що годі йти проти незломного рожна і повернувся назад у чужу країну, між чужі люди і чужі звичаї... Повернувся навіть тоді, коли моя вірна подруга перестала бути вірною. Повернувся для того, щоб день у день марити й тужити в пітьмі сутерен і так чекати того дня, коли прийде радість...

Тільки, дивно дуже! Чим далі, тим збільшується моя туга за тарахтіннем селянських возів на рідних дорогах і зростає біль за білою сільською церковцею, що так запала в память, на тій сірій скелі... І звідси мої химерні сни: то вертаюся до ґрунту, тойду в світи далекі...

...Минулої ночи, — снилося мені, — помагав чужинцям грабувати білу церковцю в свому селі. Накував у ковані скрині золоті чаші від святого причастя, звязував прадизчаною шворкою посріблених апостолів, що вже цілі століття стояли в різбляному іконостасі, а в той час якісь невідомі люди в брудних личаках гайсаки навколо престола й навіжено виспівували:

„Ех, яблочко, с боку красное,
Что Украйне канец, — дело ясное"...

Мої ноги самі собою дриґалися в такі розгнуздано розпутної пісні і я несвідомо співав її разом з иншими:

„Каммуніста любіть, к делу не ґадітцца,
Нада крест не насіть, богу не малітцца"...

„бабнику" стовпилися гурточком якісь жінки. Слухають, як ми, грабуючи, співаємо, хитають журно головами і плачуть:

— Бідні! Як то їм мусить бути важко з таким гріхом!...

А я, тримаючи на руках звязаного Апостола, сміюся й підморчую до них:

— Буде світ і правда... Буде світ і правда...

Невідомі в ичаках аж за боки беруться:

— Что Украйне канец, — дело ясное...

І, раптом, виходить з гурту жінок зігнута постать бабусі й простягає до мене руки:

— Ти-ж сам бачив, синочку мій, як мене на Збручі розстріляли!...

— Мамочка моя, мамо!—кричу я, кидаючись до неї і простягаю до заґратованого вікна своїх сутерен спраглі руки...

Місячний промінь зелено сизою гадюкою плазує по брудній підлозі й освітлює скупчені по кутках мої думи...

Приходжу до себе й дивуюся зі своєї уяви, яку так важко відріжнити від дійсности, бо хто знає — де, справді, тепер моя бідна, старенька, покинута мама?

Я бачив її на сумному Збручі залиту кровю і в маленькій церковці рідній облиту сльозами...

М. Львів, весна, 1922 року.

КОРАБЕЛЬ DROTTNINGHAM ПОБОРОВ РЕКОРД СКОРОСТИ.

Корабель Drottningham, власність Шведської Американської Лінії приплив до Ню Йорку 12. серпня з Ґотенбур., Швеція. Сю подорож він зробив протягом 8 днів, 22 годин і 19 мінут, що становить новий рекорд в скорости. Він привіз 896 пасажирів, між котрими було богато Фінляндців та пасажирів з Балтійських країв.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ГОЛОДУЮЧИХ!

З ДОРОГИ ЖИТТЯ.

Сьогорічні вакаційні настрої в Галичині.

Мене втомило місто.

Здавило у своїх кигтях, замотало вільну непокірну душу в сіти „ізмів", вузких правил, рам, покололо серце дрібними турботами — як колючками терніни.

Втікаю на село. Геть місто! Геть боротьба! Хочу спокою! Тішини!

Проживу ціле літо свобідно, безжурно, на лоні природи — як божі птиці, як ростини. Хочу веґетувати, любуватись самим життям, сонцем, не хочу чути про обовязки, про права, прінціпи і такі инші нісенітниці.

Найвище мое право нехай буде хоч тепер — радість — найвища ціль — роскіш і щастя.

На це дае мені свій наказ моя молодість. Вона домагається радости. А хибаж це не радість і щастя чути замісць гуркоту трамваїв — шум ріки, замісць крику базарних перекупок і свисту львівських андрусів — спів соловія, а що найважнійше замісць партійних лайок, сплетень і каварняних небилиць — шум зеленої діброви?

Поїзд. Остання стація. Убоге село. Море зелені.

Розспівана душа, розсміяне серце. Я щасливий, вдоволений. Люблю навіть тих людей, що мене вчора ненавиділи і я проклинав їх. Але за хвилину скінчились ілюзії, я вдарив чолом об дійсність. Мене витае знайома добродійка, господиня, в якої я завсіди вакаціоную.

Вона чомусь смутна, наче нерада мойому приїздові.

— Чому ви невеселі, бабусю?

— Я зажурилась, паничу, бо не буду мати чим прокормити вас так, як колись.

— Не турбуйтесь, я не вибагливий. Горщик солодкого молока денно, дещо масла, сира, з десять яєць на добу, а головно кілька літрів квасного молока. Ви знаєте, що я великий аматор цього напитку і що минулого року я писав: „Оду до квасного молока".

...О молоко квасне...
Яке ти смачне...
Гей покрий же румянцями
Мое личко сумне...

почав я імпровізувати вірш, щоб розвеселити старушку.

— В тім то й діло, що в цілому селі майже немае молока. Дехто продав корову, щоби заплатити данину, дехто позбувся ялівки, щоби винаймити пасовиско для коней. Дідич бере за винайм пасовиска 30,000 марок від штуки, а окрім того мусимо десять днів робити на панських ланах. Честа панщина.

А щоби добути одну фіру дров із панського ліса, треба немало наноситись дарунків для пана, окомана". Пан „окоман" за пасовиска і ліси поїдае всі наші кури, масло, і сир.

Господиня почастувала мене хлібом, чісником і за хвилину я вже біг до ліса, щоб радіти весною.

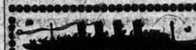
За селом я глянув і очам своїм не вірив: На місци давних роскішних гаїв розкинулись якісь недокінчені будівлі, хати, стодоли.

Що це за будинки? — спитав я прохожого селянина.

Він похитав сумно головою.

. . . .

Приїхало кількасот кольоністів, розпарцелювали землю, ставлять будинки, а наш хлоп допомагае їм, служить їм за 150 марок денно. Ходили наші хлопи до пана, просили продати зем-

лю, а пан прогнав їх, кажучи, що земля для тих, що боронили ойчизну.

Я пішов дальше. Шуміли шовкові трави, гнулась, стелилася під вітром яра пшениця, колихались як море жита.

Я не чув радісних пісень жайворонка, не втішався красою піль.

Я тільки чув, як на ланах співали кольоністи; я тільки слухав співу чужого нерідного, що перший раз бренів над нашими полями...

Я втік назад до хати. На другий день проходжуючись по селі, я зачув, як школярі співали голосно вертаючи із школи: „Єшче польска не зґінемла".

— Чому ви це співаете? Ви-ж Українці.

— Наш пан професор учить щодня співати ту пісню. Нічого іншого не вчить. Був у нас другий учитель, але його перенесли десь на Захід.

Цілий день я знову був не веселий.

Через кілька днів мою радість захитала стара бабуся, що прийшла радитись як увільнити сина від конфінації. Іншого дня розбила мої мрії молода жінка своїм плачем за чоловіком що не може вернутися з Чехії. Пізнійше, не давали мені спокою жандарми своїми запитами; чого я волочуся по селі; навіщо говорю із селянами; чому блуджу по лісах, з якимись підозрілими ґазетами, книжками?

Прийшла до мене з нарікannями молоденька панночка, котрій якийсь там властитель фабрики обіцяв дати посаду тільки на випадок, коли вона змінить свій обряд.

. . . .

Зневірений, розбитий на душі, вертався я до міста, переконавшись, що навіть на вакаціях нема радости тоді, як ціла нація над пропастю.

— Буду шукати щастя і втіхи в боротьбі, а не в спокою, в гаморі, а не в тиші! — роздумував я, вертаючись із села.

А в місті стрічаю знову своїх знайомих, що сваряться, як давно; ведуть принціпіяльні дискусії; розводять широку політику. Десятьох людей творить партію; партії розбиваються на групи, франкції, секти. Одні звертають свій зір на схід, другі на захід, і витрачують всю енерґію на поборювання самих себе, на боротьбу з вітраками, як Дон Кіхоти.

А там по селах наносна хвиля підмулює наш організм; розширюється щораз дальше, сміючись із нашої високої політики, з наших спорів, роздору, бездільности і надій на ласку других.

Чмелик.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЄНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1923.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто мае який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20.000 примірників. Ціла сторона 47 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00; місце на послідній стороні окладинки $50. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі, театральні і т. п., котрі хотілиб аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1923 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 15. серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $8.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотоґрафії друкасрької кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

НА ВІЧЕ! BRIDGEPORT, CONN.

Отсим подається до відома української громаді в Бриджпорт, Конн., що відбудеться

В І Ч Е

В НЕДІЛЮ, 20-го СЕРПНЯ С. Р.

о годині 2-гій пополудни в парафіяльній гали на Beach Street.

На віче прибуде з Ню Йорку першорядний бесідник.

ЗА ТОВ. ПОМОЧІ ГОЛОДНИМ УКРАЇНИ:

Ол. Кобрин, предс.; **М. Галькевич, М. Мандрона,** секретарі, **Н. Никорчук,** кас.

НЮ ЙОРК, ГОРА МІСТА.

Отсим повідомляється усіх Українців, котрі мешкають поблизько 72-ої улиці, що дня 22. серпня відбудуться збори в Укр. Нар. Домі під ч. 318 Іст 72-га ул. в справі шкільній і в справі Укр. Дому. На сі збори повинні явитися всі, котрі посилають або будуть посилати діти до української школи, як також всі Українці, інтересуючіся Укр. Нар. Домом. — КОМІТЕТ. 92-93

ЗБОРИ В СПРАВІ УКР. ТЕАТРУ

відбудуться в слідуючих місцевостях:

NEWARK, N. J.

Заходом Комітету Злучених Товариств Помочі Україні

в неділю, 20. серпня с. р.

в „Українській Робітничій Галі", 57-59 Beacon St., о годині 3. пополудни. Реферувати буде Осип Стеткевич.

ELIZABETH, N. J.

Заходом Української Громади

в неділю, 20. серпня с. р.

в Шкільній галі при South Street о годині 12. вполудне зараз по Службі Божій.

Реферувати буде М. Шустакевич.

PERTH AMBOY, N. J.

Заходом Української Громади

в неділю, 20. серпня с. р.

сейчас по Сл. Божій в церковній галі при Easton Street.

Реферувати буде Вол. Білоруський.

Всіх В. Н. Громадян проситься о як найчисленнійшу участь.

Уряд У. Н. Театру в Америці,
217 E. 6th St., New York City.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Г. Райдер Геґард.

ВИПРАВА ПО АФРИКАНСЬКІ СКАРБИ.

(Продовження).

(21)

Перші спроби.

Лишалося приклaсти теорію до практики, але се було не так то й легко. На се довелось потратити три дні тяжкої і упертої праці. Не треба забувати, що уся долівка печері була вкрита цементом, крім того, дуже міцним цементом, у склад котрого в дуже великій кількости входив ґраніт, отже пробити його було дуже важко. Нарешті за сталевого лому, який вони привезли з собою, їм пощастилося се зробити і внизу показався камінь. Тим часом Беніта, яка дуже мало вірила, щоб золото було на сім місці, бо бідолашні Портуґальці, умираючи не мали ні досить часу, ні сили, щоб залити його цементом, розповіла про свої вагання Кліфорду та його спільникови. Але Маєр, переконаний, що він натрапив на добру дорогу, відказав, що се, певно, зробили згодом Макаланги, які, як відомо, начились від своїх батьків будівельної туки, якою вони були славні аж до останніх часів, поки Матабели не почали їх нищити.

Коли нарешті увесь цемент усунено, а сміттє добре зметено, вони побачили, що в землю вправлено камінюку кілька тонів завважки. Але, що вона була замурована цементом, то відважити її, навіть як би вони зуміли зробити необхідні підойми, було зовсім неможливо. Лишалося хиба пробити її наскрізь. По багато годинах роботи вони потрафили пробити лише невеличку дірочку на шість цалів завглибшки. Тоді Кліфорд, старі кістки котрого дуже уже боліли, запропонував розірвати камінь порохом. Вони засипали в пророблену ямку цілий фунт сего вибухового матеріялу і заліпили його сировою глиною та накрили тяжким каменем, лишивши тільки невеличку дірочку на ґніт, який вони запалили з другого кінця; тоді вони вийшли з печері і почали чекати.

За пять хвилин вони почули здушений гук вибуху, після чого їм більше години довелося ждати, щоб розвіявся дим, та щоб можна було увійти до печері. Наслідки не справдили їх надій. Перше, що камінь тільки тріснув, а не розколовся, бо сила пороху пішла у гору, а не в низ, як се буває з динамітом, якого в них не було. Крім того, чи то від удару великого каміння, який вони поклали на дірку з порохом, — об стелю печері, чи то від стрясення воздуху, на землю обвалилося кілька тон каміння і скрізь порoбилися великі і зловістні розколини. Беніта також зауважила, хоч вона нічого про се сказала, що біла фіґура на хресті нахилилися вперед. Наслідки сеї спроби були такі, що їм прийшлося виносити з печері величезні шматки обваленої стелі. Камень був такий самий невмолимий та міцний, як і перше.

Не лишалося їм нічого, як працювати далі ломом. Нарешті двох чоловіків вже були зовсім зморені своєю упертою працею; їм вдалось пробити дірку наскрізь, яка дала їм спромогу переконатися, що в середині була порожнеча. Кліфорд, не кажучи вже про Беніту, якій добре вже обридла ся справа, запропонував відпочити, до слідуючого ранку, але Джекоб Маєр не хотів про се нічого й чути. Через те вони провадили свою роботу далі до одинайцятої години вечером і пробили діру таку широку, що крізь неї могла пролізти людина. Тоді вони спустили в діру, так само, як се вони робили з криницею, камінь привязаний до мотузка і зобачили, що під сподом було всього на всього вісім стіп глибини. Потім, щоб вивірити становище повітря, спущено свічку, яка зпочатку почала була гаснути, але згодом розгорілася досить добре. Скінчивши з сими заходами до забезпеченства, вони притаскали драбину, по котрій Джекоб почав злазити держучи в руці ліхтар.

За хвилину вони почули його голосні проклони німецькою мовою. Кліфорд спитав, в чім річ, і одержав відповідь, що Маєр находиться в зовсім порожній могилі, як що не лічити клятого мертвого монаха. Почувши се, Беніта не могла стриматись і залилася голосним реготом.

В решті решт вона і її батько зійшли на низ і побачили старого місіонара в чернечій одежі, з хрестом з слонової кости на шиї та пергаментом на грудях. В пергаменті стояло, що він, Марко, вродився в Лісабоні 1438 р. умер в Бамбатсі в 1503 р., пропрацювавши в імперії Мономатани сімдесять літ, натерпівшися багато лиха, навернувши багато людей до християнської віри. Тут ще стояло, що перед вступом в монахи, він був за різьбара та що образ на хресті каплиці зроблений його рукою зі статуї поганської богині. Пергамент кінчився проханнем, щоб усі молилися за його душу і не рушали його кісток, які в сім місці сподіваючись діждатися воскресення.

В тій хвилині Беніта підвела голову і побачила якусь постать, яка відійшла від пітьми, що була навколо, і увійшла в освітлений круг. Вона мимохіть здріґнулася: се сталося так несподівано і непомітно, наче появився котрийсь з тих привидів, в яких не вірив Джекоб Маєр. Але виявилось, що то був старий Молімо, який не раз приходив до них таким способом.

„Що каже білий чоловік?" — спитав він Беніту, озираючи присутних та діру в відчиненій ними могилі.

„Він каже, що він не вірить, щоб були привиди" — відповіла вона.

„Білий шукач за золотом не вірить, що бувають привиди" — повторив Молімо своїм співучим голосом. „Він не вірить в духи, які я навіть тепер бачу круг себе, розгнівані духи померлих людей, які розмовляють між собою про те, де він буде лежати і що з ним буде після його смерти, а також про те, як вони приймуть його, що нарушив їх спокій, шукаючи золота, яке він так дуже любить. Коло нього стоїть один з них, в довгім, темнім одязі з образом мертвої людини зробленим з слонової кости, таким як осей" — додав Молімо, вказуючи на хрест в руці Джекоба — „він тримає людину з слонової кости над своєю головою і загрожує йому довгими безсонними століттями страждань, коли на нього прийде черга переминитися на одного з тих духів, в яких він не вірить тепер".

Як Маєр почув се, його взяла лють. Він обернувся до Моліма і почав лаятись його рідною мовою, докоряючи йому, що він чудово знае, де захований окарб; він вимагав вказівок що до місця, грозячи в противнім разі забити його. Він мав такий лютий і скажений вигляд, що Беніта мимоволі відсунулася від нього, тоді як Кліфорд даремно пробував його заспокоїти. Але хоч Маєр вхопився за ніж у себе на поясі і зовсім вже наступав на нього, Молімо, ані порушився з місця і не виявив найменшого переляку".

„Хай він дає волю свойому сказови", — сказав він, коли Маєр нарешті втих. — „Зовсім так блискавка підчас бурі блискає і ґрім ґремить, а вода вкриває каміння піною; але ось зявляється сонце, і скеля стоїть на тім самім місці, а буря, що потратила свою силу, десь зникла. Я скеля, а він вітер, блискавка і дощ. Йому не дозволено чинити мені кривди, але духи, яким він не вірить, рахують його проклони, щоб скинути їх як каміння на його власну голову".

Оглянувши Джекоба з призирством, старий Молімо обернувся і зник у пітьмі, з якої він так несподівано вийшов.

(Дальше буде).